

Автор ідеї та
нахненник проекту
Олександр
Співаковський

Упорядники
Сергій Омельчук,
Оксана Казакова

ХЕРСОНСЬКІ ЕСЕЇ

жити, щоб перемагати

Збірка есеїв

"ЧАС ВІЙНИ" У ВОГНІ

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет

*Присвячено 106-й річниці від дня заснування
Херсонського державного університету
й 1-й річниці деокупації частини
Херсонщини*

ХЕРСОНСЬКІ ЕСЕЇ: жити, щоб перемагати

Автор ідеї та натхненник проекту
Олександр Співаковський

Упорядники
Сергій Омельчук і Оксана Казакова

Збірка есеїв

Херсон – Івано-Франківськ

2023

УДК [304.3:341.223.14(477.72)]:82-4

*Затвердила вчена рада Херсонського державного університету
(протокол від 14 листопада 2023 року № 7)*

Автор ідеї та натхненник проекту *Олександр Співаковський*
Упорядники *Сергій Омельчук* і *Оксана Казакова*
Матеріали до меморіальних сторінок збірки підготувала *Ірина Самсакова*

У збірці використано світлини з особистих архівів авторів есеїв, пресцентру Херсонського державного університету, офіційного сайту «Суспільне. Херсон».

Усі тексти опубліковано в авторській редакції

Херсонські есеї: жити, щоб перемагати: збірка есеїв / упорядн.
С. Омельчук, О. Казакова. Херсон – Івано-Франківськ, 2023. 184 с.

Збірка есеїв – це відкритий діалог авторів про минуле, сучасність і майбутнє, про життя херсонців в окупації, після деокупації міста Херсон і частини Херсонщини, в еміграції або як вимушеного мігранта. Авторі есеїв діляться з читачами своїми рефлексіями, пов'язаними з особистими спогадами (переживаннями чи емоціями) або з професійними епізодами під час окупації, деокупації, еміграції або тимчасового переміщення до іншого регіону.

Видання може бути використано в освітньому процесі, дослідницькій діяльності та з довідково-бібліографічною метою.

Для широкого кола читачів, науковців, викладачів, здобувачів.

ISBN 978-617-7090-78-5

© Херсонський державний університет, 2023
© Авторі есеїв, 2023

ЗМІСТ

Передмова.....	6
<i>Блах Валерія</i>	
Херсон і Миколаїв: два міста-героя, два брати.....	7
<i>Бондаренко Лідія</i>	
Перечитуючи класиків.....	12
<i>Гавловська Аліна</i>	
46 днів окупації для мене.....	16
<i>Доманчук Дар'я</i>	
Дев'ять місяців, як один день: роздуми херсонської херсонки	33
<i>Загороднюк Василь</i>	
ХЕРСОН – ХЕРСОН... (окупація і деокупація свідомості топонімікою).....	40
<i>Захаров Олексій</i>	
«Позитивні» наслідки війни.....	45
<i>Йокич Ганна</i>	
Маленький, але дуже сильний прапорець.....	47
<i>Казакова Оксана</i>	
Вгамувати внутрішній біль допомагала робота.....	50
<i>Климович Світлана</i>	
561-й день.....	55
<i>Киця Анастасія</i>	
Дорога окупації. Ціна життя.....	59
<i>Коваль Алла</i>	
Херсон – це Україна.....	63
<i>Коломієць Антон</i>	
Оберігав нас прапор України, який я віз із собою.....	67
<i>Коломієць Юлія</i>	
Кохая крізь простір та час.....	73
<i>Корнішева Тетяна</i>	
Спогади про особисте: те, що забути не можна.....	80

<i>Кузовова Наталія</i>	
Мое море, моє горе.....	87
<i>Лемещук Олександр</i>	
Моя історія окупації.....	97
<i>Лимаренко Лідія</i>	
Мій зраний, нескорений Херсон.....	104
<i>Макарова Анна</i>	
Про чорно-білу війну.....	112
<i>Мальчикова Дар'я</i>	
Географічні відкриття в подіях і просторі війни	116
<i>Мандич Тамара</i>	
Наукове товариство у военній реальності: випробування на міцність.....	121
<i>Омельченко Наталія</i>	
«Безпечний» шлях евакуації херсонців, або вимушена міграція в Грузію.....	124
<i>Омельчук Сергій</i>	
Між Херсоном та Івано-Франківськом.....	128
<i>Романова Наталія</i>	
Довіра.....	135
<i>Самсакова Ірина</i>	
Війна, окупація, руйнування, евакуація.....	138
<i>Співаковський Олександр</i>	
Ми колективом підтвердили вірність Україні.....	142
<i>Христориз Віктор</i>	
Шлях з окупації	149
<i>Цапів Алла</i>	
Петля часу в моєму наративі війни.....	152
<i>Шапошникова Ірина</i>	
В обіймах з радістю журба.....	155
<i>Шумська Ольга</i>	
Загублені душі.....	163
<i>Щидловська Ольга</i>	
Чому я маю бути втікачем.....	167

<i>Юдіна Марія</i>	
Вікно у минуле	171
<i>Юріна Юлія</i>	
Шлагбаум свободи	175
МЕМОРІАЛЬНІ СТОРІНКИ.....	179
Ківінський Василь	179
Коломієць Антон	180
Ляшко Юрій	181
Патуляк Віктор	182
Юров Олександр	183

Омельчук Сергій

перший проректор, професор кафедри української і слов'янської філології та журналістики Херсонського державного університету

МІЖ ХЕРСОНОМ ТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМ

...Моя мета – оновитися і зміцнитися; істина проста: той, хто тікає від світу, чинить так не через силу свою, а таки через знесилу перед ним.

Валерій Шевчук

На світанні 24 лютого 2022 року стрепенулася вся Україна від вибухів, ракетних ударів, артилерійських обстрілів! Цей день просурмив нам початок повномасштабної російсько-української війни, що по суті триває вже понад дев'ять років – із 2014-го.

Для нас із дружиною ранок четверга 24 лютого почався незвично рано – раніше, ніж зазвичай – розпачливим окликом жаху, відчаю, злості й ненависті до ворога – потвор, що нахабно вторглися на нашу землю. Поспіхом випивши чаю, квапливо зібравши наплічник у вигляді тривожної валізки, я вибіг з дому по сьомій і стрімголов помчав до гаражного кооперативу по машину, щоб якомога швидше дістатися університету. Прямуючи внутрішніми двориками сусідніх багатоповерхівок, бічним поглядом споглядав, як мешканці будинків метушливо завантажують валізи у свої автівки, як власники інших автівок намагалися якнайшвидше вирушити до найближчих заправок, аби заправити паливом своє авто, як люди вибігати з під'їздів до найближчих супер- і мінімаркетів... І цей рух (як для ранку буденного дня) був безладним і моторошним. Усі раптом відчували війну, ворога, небезпеку поруч із собою, своїми близькими й рідними.

Разом із керівницями наукових відділів університету в офісі Івано-Франківська (червень 2023 р.)

Одне з небагатьох, що не давало мені опускати руки в найстрашніші дні початку окупації Херсона весни 2022-го року, – це робота й відповідальність за інших: пріоритетом для нас було життя, безпека й підтримка викладачів, співробітників університету, здобувачів освіти. Освітній процес в університеті 24 лютого ми призупинили, а співробітників перевели на дистанційне (надомне) виконання службових обов'язків, але не всіх: окремі відділи продовжили працювати очно, забезпечуючи життєдіяльність університету. Це стосувалося співробітників насамперед

служби охорони, загального, інженерно-технічного, планового й договірної відділів, відділу кадрів, цифрової інфраструктури, охорони праці, бухгалтерії, транспортної служби, адміністративно-господарчої частини, студентського містечка, навчально-тренувального центру, СОТ «Буревісник». Керівники цих відділів і служб забезпечували чергування співробітників на робочих місцях та координування діяльності підрозділів з адміністрацією університету.

Значна частина викладачів і співробітників, студентів і аспірантів університету відразу долучилися до волонтерського руху й стали його активною частиною: допомога продуктами харчування, ліками, засобами гігієни, речами, облаштування укриттів у навчальних приміщеннях університету і студентського містечка... На базі університету повною мірою запрацював Волонтерський центр, охоплюючи все більше і більше охочих волонтерів-херсонців.

“

І весь цей час ми – уся університетська спільнота – як ніколи гостро відчували нашу спільність, єдність і згуртованість.

”

Кінець лютого, увесь березень і пів місяця квітня я працював в окупованому Херсоні. І весь цей час ми – уся університетська спільнота – як ніколи гостро відчували нашу спільність, єдність і згуртованість. Ми раділи нашим успіхам (28 березня змогли відновити освітній процес,

до речі, він не зазнав серйозних змін завдяки дистанційному режиму навчання), а ще більше ми раділи за героїчні вчинки наших військових; ми разом сумували за загиблими українськими воїнами й мирними жителями, переживали, долали важкі миті обстрілів, інші жахіття війни... 22 березня 2022 року, у день сорока святих, в умовах нової реальності війни провели в останню путь володаря Золотої зірки Херсонського державного університету Павла Кіндратовича Параскевича, який пішов у засвіти на 101 році свого життя. Це був день скорботного прощання не лише з Ученим, Викладачем, Громадським діячем, а й Чесним Українцем! Біля Бюро медично-судової експертизи м.Херсон зібралося до десятка людей, згадали окремі сторінки життя, творчості і педагогічної діяльності Павла Кіндратовича.

Після майже двох місяців життя й роботи в умовах окупації 16 квітня 2022 року о 5 ранку ми з дружиною виїхали з рідного Херсону... Ніколи не міг подумати, що це відрядження до Івано-Франківська триватиме вже понад півтора року, незважаючи на те що все моє професійне життя (а точніше, від того часу, як я почав навчатися в аспірантурі) супроводжували відрядження – від одного дня до кількох тижнів максимум. Три доби власною автівкою ми діставалися до Івано-Франківська, міста, у якому не раз у житті доводилося бути. І приводом для цього переважно був зимовий відпочинок. Водночас особливі сторінки моїх спогадів про Прикарпаття пов'язані з Івано-Франківським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, співпраця з яким охоплює вже понад 15 років – з квітня 2009 року, коли прочитав низку гостьових лекцій учителям української мови і літератури

Прикарпаття. Наступний цикл лекцій провів в Івано-Франківську у вересні 2012 року. До речі, саме тоді відбулося моє перше знайомство із Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника під час участі в XI Міжнародній науковій конференції «Семантика мови і тексту».

За кілька днів до виїзду з Херсону завдяки перемовинам ректора Олександра Співаковського й ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Ігоря Цепенди вчена рада університету ухвалює вимушене історичне рішення про тимчасове переміщення нашого університету разом із двома відокремленими коледжами Берислава і Генічеська на базу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Згодом – 20 квітня 2022 року – з'являється відповідний наказ Міністерства освіти і науки України. Тож необхідність переміщення центру управління університету з тимчасово окупованої на підконтрольну територію була пов'язана передусім з необхідністю мати безпечну і стабільну систему адміністрування всіх бізнес-процесів університету, оскільки це було неможливо забезпечити на тимчасово окупованій території. До того ж доступ до казначейських рахунків та реєстрів Єдиної

З колегами-проректорами із Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (березень 2023 р.)

державної електронної бази з питань освіти в Херсоні було обмежено з міркувань безпеки та захисту персональних даних, а знаходячись в Івано-Франківську університет виконував усі фінансові зобов'язання перед співробітниками та студентами.

“

Є люди, яких насправді знаєш не дуже довго, проте здається, що вони були поруч із тобою вже давно.

”

18 квітня 2022 року по обіді ми з дружиною приїхали до Івано-Франківська, подолавши майже тисячу кілометрів. І з того часу ми тут – на Прикарпатті... Є люди, яких насправді знаєш не дуже довго, проте здається, що вони були поруч із тобою вже давно. Саме такими для нас із дружиною стали

неймовірно щирі й небайдужі іванофранківці Наталія і Віталій Семенів, Марія Кубай, Наталія Уманців, Галина і Андрій Іванишин. Для нас, хто прибув до Франківська в перші дні переміщення нашого університету, завжди поруч були також колеги з Прикарпатського університету. Пригадую першу телефонну розмову з проректором Сергієм Шариним, коли я ще був у Херсоні, першу офіційну зустріч із ректором Ігорем Цепендою та проректорами Валентиною Якубів, Ярославом Шинкаруком, Сергієм Шариним, Русланом Запухляком. Власне завдяки нашим колегам досить швидко розвіявся сумнів, чи зможемо ми організувати роботу офісу Херсонського університету в Івано-Франківську, чи впораємося ми із цим викликом. І нам це вдалося завдяки тому, що ми зосереджувалися не на проблемах, а на можливостях! Своєю діяльністю в умовах війни, релокації університету, територіальної розпорошеності студентів, викладачів і співробітників, ми довели, що наш університет здатний працювати за будь-яких умов! Підтвердженням цього є результати незалежних рейтингів, зокрема в Консолідованому рейтингові закладів вищої освіти Херсонський державний університет з 2022 по 2023 рік піднявся аж на 20 сходинок (із 70 на 50 позицію), це при тому, що за попередні п'ять відносно мирних років – з 2018 по 2022 рік –

університет успішно подолав 25 сходинок (із 95 на 70 позицію! Порівняно з 2022 роком у 2023 році університет мав позитивну динаміку і в інших рейтингах – як національних, так і міжнародних: плюс 8 позицій у національному рейтингові «ТОП-200 Україна», плюс 21 позиція за показниками бази даних Scopus.

**“
Ми зосереджувалися
не на проблемах, а
на можливостях!
”**

20 квітня 2022 року я вперше потрапив до навчального корпусу Прикарпатського університету по вулиці Шевченка, 14, виділений для офісу нашого університету. На той час в Івано-Франківську нас було небагато – до десяти колег. І власне невеличкою командою із кількох осіб – ректора Олександра Співаковського, проректорки Алла Цапів, ученої секретарки університету Наталія Воропай, керівниці відділу міжнародних ініціатив та міжнародної діяльності Євгенія Ревенко і мене – майже з нуля розпочали організовувати роботу офісу Херсонського університету на базі Прикарпатського. Облаштування аудиторій, організація своїх робочих місць, налаштування комп'ютерної техніки, наданої нам колегами із Прикарпатського університету, налагодження комунікацій, електронного документообігу, і, звичайно, розв'язання елементарних побутових питань... І завжди поруч знову-таки були співробітники Прикарпатського університету – комендатка корпусу Тетяна Кирилюк, чергові й прибиральниці, фахівці інформаційно-обчислювального центру.

Отже, фундамент для роботи офісу було закладено й ми почали працювати повним ходом. Легко не було – було дуже складно, але завдяки нашій згуртованості в нас усе вийшло! Нині в Івано-Франківському офісі нашого університету працює понад п'ятдесяті співробітників, які забезпечують організаційно-управлінську, освітню, договірну, проектну, наукову, міжнародну,

“

**Легко не було –
було дуже складно,
але завдяки нашій
згуртованості в нас
усе вийшло!**

”

фінансову, соціально-гуманітарну діяльність університету, а також діяльність цифрової інфраструктури, приймальної комісії тощо. А ще до нашого офісу доволі часто заходять звичайні херсонці, для яких Прикарпаття стало тимчасовим прихистком, просто поспілкуватися, дізнатися новин, розказати свої

історії мирного життя й життя переселенця...

Тепер ми маємо ще більше друзів, ще більше міжнародних партнерів, а найголовніше ми маємо згуртовану університетську спільноту, де кожен викладач, співробітник і здобувач – унікальний і мужній! Ми не просто зберегли університет – ми впевнено крокуємо вперед!

Тож ніколи не біймося вийти із зони комфорту! Наше життя тільки в наших руках! І ми – українці, об'єднані спільними цінностями, – свій вибір зробили: у нас стало відваги виборювати власну свободу, свободу наших батьків, дітей й онуків у жахливий час суцільної темряви – у період війни! Тільки наша віра, свобода, щира любов, смак волі дають змогу бути переконаними в тому, що наша ПЕРЕМОГА над темрявою неминуха!

Будьмо вдячні нашим побратимам і посестрам, що відважно боронять нашу Україну, й уклонімося громадянській відвазі й самовідданості, силі духу, стійкості та героїчному подвигу загиним Героям – захисникам і захисницям, які віддали своє життя заради Української Перемоги, уклонімося світлій пам'яті мирних громадян, які загинули внаслідок збройної агресії російської федерації проти України.

Війна обов'язково закінчиться. Україна переможе!